

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter
en coörd. Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - 0477/33 23 30
hugo.waeterschoot@scarlet.be

Erlend Hansen, secretaris
03/457 46 99 - erlend.hansen@skynet.be

Guido Callaerts, penningmeester, coörd.
ledenadministratie en behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@telenet.be

Rudi Leemans, conservator Groen Neerland
03/828 43 16 - rudolf.leemans@telenet.be

Tuur Wuyts, contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Bob Gabriels, webmaster
bob.gabriels@telenet.be

Lucy de Nave, bestuurslid
03/237 99 52 - lucy.denave@antwerpen.be

Ronny Deckers, bestuurslid
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Anita Piessens, bestuurslid
03/830 07 50 - piessens.anita@hotmail.com

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:
Guido Van Boeckel
03/455 01 27 - redactie@zuidrand.be

Verslagen te zenden naar:
Tuur Wuyts
Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be:
Gilbert Van Ael
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be

Veerle De Saedeleer,
vee_saddler@yahoo.co.uk

Verdeling: Guido Callaerts
contactgegevens: zie bestuursleden

Contact voor geleide wandelingen

in Fort 7:

Natuurwandelingen:

Tuur Wuyts
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:

Philippe Vanhove
03/825 02 43 - philippevanhove@telenet.be

in Groen Neerland:

Rudi Leemans
03/828 43 16 - rudolf.leemans@telenet.be

Belofte maakt schuld !

Wanneer deze rAntGroen in je bus valt staan de **gemeenteverkiezingen** figuurlijk voor de deur. Is het jullie hierbij niet opgevallen hoeveel beloften over "groen" en "open ruimte" er in de verkiezingsfolders van bijna alle partijen stond?

Ongelooflijk, blijkbaar vragen alle partijen in onze regio meer erkenning voor natuurwaarden, groen, open ruimte... al vullen ze dit natuurlijk wel wat anders in. Achterliggende redenering is blijkbaar dat om "welzijn en welvaart" in onze regio te behouden, mensen zich goed moeten kunnen voelen en dat open ruimte en groen daar een wezenlijk onderdeel van uitmaken. Het stimuleren van behaaglijkheid dus!

Dat is natuurlijk goed en stimuleert het positivisme waar het in onze samenleving o zo dikwijls aan ontbreekt. Bovendien bestaan er tal van studies die inderdaad aangeven dat natuur en groen de behaaglijkheid van mensen bevorderen maar het raakt eerlijk gezegd fundamenteel niet aan de kern van het probleem. De Europese Unie heeft het (zoals dikwijls) scherp en duidelijk gesteld: **België** (en dan rekenen ze hierbij logischerwijs ook Wallonië) **is qua natuur het meest versnipperde land van Europa en het is precies deze versnippering die de grootste bedreiging vormt voor het behoud en ontwikkeling van biodiversiteit. Deze versnippering dient een halt toegevoegd te worden en verbodingsgebieden ingesteld.**

Nou echt veel duidelijker dan dat kan het niet meen ik. Natuur heeft ruimte nodig en die ruimte moet met elkaar verbonden blijven via verbodingsgebieden waarlangs soorten zich van het ene naar het andere kunnen bewegen. Dit is niet alleen belangrijk voor de verspreiding maar ook om de sterkte van "de genenpoel" te behouden tegen inteelt. Het behoud van de berm van de R11, en het omzetten van een aantal landbouwwoestijnen (lees "maisakkers") in gediversifieerd groen/parkgebied (Groen Neerland te Wilrijk en Frythout te Hove) zijn daarom cruciale bouwstenen in zulk een beleid. Aangezien deze verbodingsgebieden ook open (kunnen) staan voor de zachte recreant kan naast de natuur ook de mens zich best "happy voelen" met meer aandacht voor deze gebieden. Twee vliegen in één klap dus! Is het jullie bijvoorbeeld niet opgevallen hoe zeer de bevolking geëngageerd reageerde toen "de berm langs de R11" in het gedrang kwam met de plannen voor de uitbreiding van deze weg? Onze collega's van Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS) doen trouwens in deze rAntGroen een oproep om de bermen van de ring te bewaren om exact dezelfde reden als hierboven aangehaald. Uitbreidings- of overkappingsscenario's doen immers de ronde... Zonder uitspraak te doen over de technische haalbaarheid en relevantie ervan roept men op om onafgezien het scenario absoluut de bestaande en biodiverse ringbermen te behouden (lees meer verder in dit nummer).

We roepen dan ook **de nieuwe besturen op om het behoud en bescherming van natuur, groen en open ruimte voorop te stellen in de beleidsplannen**. De bevolking snakt ernaar, de natuur heeft het nodig, wetenschappers bewezen de noodzaak en Europa heeft het met aandrang aanbevolen. Laat ons er dus allen voor zorgen dat de beloften in al deze verkiezingsfolders dan ook werkelijkheid wordt. Onze Natuurpuntafdeling zal de nieuwe besturen in de loop van de maand december dan ook herinneren aan deze beloften en is bereid om op een positieve manier mee haar schouders te zetten voor de uitwerking ervan.

Hoopvol uitkijkende naar de resultaten van de volgende legislatuur

Hugo Waeterschoot,
voorzitter

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Agenda

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.
De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

= kostendelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

= kindvriendelijke tocht

= inschrijven/aanmelden noodzakelijk

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Zondag 7 oktober - 11.15 u. Herfstwandeling in Wortel Kolonie Flirten met grenzen

Bezoekerscentrum De Klapenster werd door vrijwilligers van de afdeling Markvallei volledig zelfstandig uit de Kempense zavel gestampt. Het gebouw is een gedeelte van de vroegere boerderij van de landloperskolonie van Wortel. Wortel Kolonie is een uniek wandelgebied. Het bezoekerscentrum is echter niet alleen de uitvalbasis voor Wortel Kolonie. Ten noorden van de kolonie, op Nederlands grondgebied, bevindt zich immers de Castelrésche Heide. Dit is een natuurontwikkelingsgebied van 1000 ha groot dat in het noorden aansluit bij de vallei van het Merkske. Het grillige verloop van de landsgrens langsheen deze beekdalrivier zorgt ervoor dat wandelaars hier terug op Belgisch grondgebied terechtkomen. In de Halsche Beemden, een natuurgebied beheerd door Natuurpunt, krijg je een goed beeld van de hoge natuurwaarde. Via een omweg komen we terug in Wortel Kolonie. Hier passeren we overigens het bijzonder stemmige landloperskerkhof en komen we uiteindelijk weer in de Klapenster aan, misschien de gelegenheid om te proeven van een Wortelse Tongklever of het typische Gageleerbier.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 11.15 uur (kostendelend vervoer). Einde ter plaatse om 16.15 uur. Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan (in dit geval afspraak om 12 uur aan het bezoekerscentrum) maar gelieve dan indien mogelijk de leiding te verwittigen.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen, picknick die we bij aankomst opeten voor we gaan wandelen. Drank is verkrijgbaar in het bezoekerscentrum. Verder fototoestel, verrekijker, veldgidsen, loepje.

Voor de rondleiding wordt ten voordele van het reservatenfonds van de plaatselijke afdeling 2,5 euro per deelnemer gevraagd.

Leiding: Lucy de Nave- 03/237 99 52 - 0485/71 73 48
(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Drej Oomen

Zondag 14 oktober - 14.00 u. Hof Ter Linden & Fort 7

Op 14 oktober gaan we niet alleen naar de stembus, we duiken daarna ook massaal de Vlaamse natuur in.

En met als thema '**Iedereen welkom**' nodigen het Agentschap Natuur en Bos, Bos+ en Natuurpunt iedereen uit om deel te nemen aan de Week van het Bos.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 16 euro. Studenten betalen 14 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.

Dit thema is toevallig zeer toepasselijk voor Edegem, in het bijzonder wat betreft de toegankelijkheid van 'Hof Ter Linden', want van dit mooie domein zijn op 28 juli de poorten voorgoed opengezwaaid.

'Natuur voor iedereen' is trouwens ook de slogan van Natuurpunt. Voor wie ook bekommerd is om de toekomst van onze natuur dichtbij is dit tevens een uitnodiging om, zonder te grote ecologische voetafdruk, mee te komen genieten van dit mooie stukje natuur dicht bij huis. Benieuwd naar de beheerplannen, toekomstvisie voor *'t Bos van den Baron'*?

Afspraak: om 14.00 u. aan de poort van 't Kasteel, aan het einde van de mooie lindendreef, ter hoogte van de St. Anthoniuskerk, in de Drie Eikenstraat te Edegem. De gidsen van VMPA Edegem en Natuurpunt Zuidrand heten u welkom.

Contact: Kris Vos - 03/457 59 38

Ook op Fort 7 staat er een wandeling op het programma. In een rustig tempo gaan we genieten van het bosgedeelte en ook van het open landschap. Intussen zullen de beheerwerken ook al flink opgeschoten zijn! Blijf dus niet thuis zitten!

Afspraak: om 14.00 u. aan de ingang van Fort 7, Legerstraat nr. 40 (schuin tegenover nr. 75). Opgelet: met de auto mag men de Legerstraat NIET inrijden vanaf de Jules Moretuslei.

Einde van de wandeling rond 16.30 u.

Mee te brengen: stevig schoeisel, verrekijker, loep en eventueel paddenstoelengids.

Leiding en gidsen: Tuur Wuyts - 03/449 99 11
en de fortgidsen

Zaterdag 20 oktober - 20.00 u. *Nacht van de duisternis*

Ook dit jaar werkt onze Natuurpuntafdeling mee aan de Nacht van de Duisternis in samenwerking met de gemeente Edegem. Initiatiefnemer van deze dag is sinds jaren Bond Beter Leefmilieu en Preventie Lichthinder en Werkgroep Lichthinder. Vele gemeenten doven die dag een deel van de lichten op hun grondgebied. Dit betekent niet alleen minder lichtpollutie maar eveneens een hele besparing van energie.

Of er in Edegem die dag lichten zullen gedoofd worden weet ik niet, wel krijgen wij de gelegenheid om samen met onze gemeente, even stil te staan bij de impact van te veel licht of verkeerd gebruik van verlichting. Fijn is het ook om in de duisternis die ons nog gegund is eens mee te maken wat er zoal leeft en geurt in bos en natuur. Dit jaar doen we dat in Hof Ter Linden te Edegem. Dat de historische gidsen ons die dag ook nog zullen trakteren

op een aantal levende legendes in onze contreien en hoe die dan verband houden met overvloedig licht oftewel: 'de teleurgang van de dwaallichtjes'...kan alleen maar een extra stimulans zijn om naar deze spannende avondwandeling te komen.

Na de wandeling is er soep of frisdrank.

Afspraak: aan Hof Ter Linden om 19.30 u.

Inschrijven is, zoals vorig jaar, verplicht. Verdere info kan je krijgen op volgend centraal nummer van de gemeente Edegem: 03/289 26 50 en vragen naar de milieudienst.

Nog één tip: wacht niet te lang met inschrijven want vorig jaar waren de groepen behoorlijk vlug volzet.

NACHT VAN DE DUISTERNIS
PROEF DE GEZELLIGSTE NACHT VAN HET JAAR

Zondag 21 oktober - 13.30 u.

Paddenstoelenwandeling

Schildehof- De Pont

Door de eeuwen heen heeft er rond paddenstoelen een magische en geheimzinnige sfeer gehangen. Zelfs nu nog worden er een heleboel fabeltjes verteld omtrent giftigheid, groeiplaatsen, plukken, enz. Tijdens deze wandeling gaan we niet alleen enkele soorten bekijken, maar ook eetbare en giftige soorten behandelen. Is paddenstoelen plukken schadelijk en de oorzaak van de achteruitgang van de soort?

Waarvoor worden en werden ze gebruikt?

Het wordt een boeiende reis door de mysterieuze paddenstoelenwereld.

Het gemeentelijk domein Schildehof beslaat ongeveer 42 ha. Het oostelijk deel (De Pont, ongeveer 10 ha) is een natuurreservaat, terwijl de rest een natuurpark is.

Vanaf 1971 werd het domein opengesteld voor het publiek. De

meeste initiatieven (Dodoenstuin, vlinderpark, bijenhal) kwamen meestal van vrijwilligers.

Afspraak: we vertrekken met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 13.30 u. (kostendelend vervoer) en eindigen om 17.00 u. ter plaatse. Wie rechtstreeks naar daar wil gaan wordt om 14.00 u. verwacht op de parking aan de Orangerie, De Pont, Schilde.

Mee te brengen: veldgidsen, fototoestel, loep, stevig schoeisel.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48
(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Lucy de Nave

Zondag 28 oktober - 13.10 u.

Wandeling in het

Geografisch Arboretum van Tervuren

Een bezoek aan het Arboretum van Tervuren is een unieke beleving, een wandeling in een prachtig wereldbos. Het is een van de juwelen van de groene kroon van Brussel.

De aanleg is begonnen in 1902 onder leiding van Charles Bommen, conservator van de Nationale Botanische Tuin van Meise en hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel.

De oppervlakte is ongeveer 100 ha met 460 verschillende soorten bomen (waarvan 305 bebladerde en 155 naaldbomen).

We spreken van een Geografisch Arboretum omdat de boomgroepen aangeplant zijn rekening houdend met hun geografische oorsprong en niet, zoals in andere arboreta, per soort.

Het Arboretum bevat de meest typische bomen van de gematigde klimatische zone van het Noordelijk halfrond (met uitzondering van een groep uit de Andes).

Karin Wauman, die het gebied door en door kent, zal ons vandaag de naaldbomen van Noord-Amerika tonen in al hun pracht.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 13.10 uur (kostendelend vervoer). Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan, dan verwachten we je om 14.00 uur aan de ingang van het Arboretum. Einde ter plaatse omstreeks 17.00 uur.

Mee te brengen: stevig schoeisel, loepje, fototoestel, veldgidsen, verrekijker.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48
(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Karin Wauman 0498/51 51 50

Zondag 4 november - 8.30 u.

Vogeltocht Linkeroever en Saeftinge

Tijdens de voormiddag bezoeken we enkele van de interessantste vogelgebieden op de linker Scheldeoever. Er zijn er hier immers de laatste jaren aardig wat bij gecreëerd ter compensatie van het verlies aan natuur door de voortdurende havenuitbreidingen. Het zijn vooral waterrijke gebieden zoals zompige moerassen en rietlanden, plassen, krekens, natte graslanden, slikken en brakke schorren. Deze gebieden zijn van cruciaal belang voor tal van

foto: Joop Van Houdt

trekvoegels en een aantal weide- en watervogels die er komen broeden. We gaan zeker een kijkje nemen bij het nieuw aangelegde rietmoeras van Kallo. Het biotoop is een aaneenschakeling van open plassen, rietkragen en eilandjes. We kijken er uit naar allerlei eenden en mogelijk ook Kleine zilverreiger. Aan het nabijgelegen Groot Rietveld gaan we onze oren te luisteren leggen. In het dichte riet schuilen immers bedreigde soorten als Baardmannetje. Nadien komt wellicht ook natuurgebied Drijdijk bij Verrebroek aan bod. Dit prachtig plasdras-gebied is een ideale plaats voor overwinterende eenden, plevieren en steltlopers. We voorzien de picknick in het café van grensdorp Prosperpolder, waar in augustus nog opnamen werden gemaakt voor een nieuwe Nederlandse TV-film. In de namiddag nemen we misschien een kijkje op de werken rond het ontpolderingsproject Prosper-Hed-

De herfst is volop ingetreden en de bomen tonen in deze periode hun laatste kleurenpracht voordat ze definitief afvallen. Nog nooit hebben we met de afdeling dit unieke gebied in deze periode bezocht. We zijn dus uit op een "ontdekkingsreis". Voor zij die het Uilenbos te Hove nog niet zouden kennen even dit. Dit gevarieerde loofbos is gelegen langsheen het bos van Moretus en herbergt typische Beuken-Eiken bestanden zowel als vochtiger broekbos. Het is één van de mooiste bosgebieden uit onze omgeving en bovendien erg biodivers. Reeën, Haas, Zwarte specht, Havik en in de weiden er rond Zwartkopmeeuw, zijn maar enkele van de dieren die er voorkomen. Met wat geluk staan er in deze periode ook een variatie aan paddenstoelen. ... Maar je komt er niet zo maar in! Enkel onder begeleiding be-

wigepolder. Vanop de dijk van het unieke Verdrongen land van Saeftinghe en in de omliggende polders gaan we op zoek naar overwinterende ganzen, roofvogels en mogelijk ook goudplevieren. Bij opkomende vloed is het ook uitkijken naar steltlopers die samen aan de rand van het schor overtijen. We eindigen deze boeiende vogeltocht nabij Paal waar we tegen zonsondergang de slaaptrek van ganzen willen meemaken.

Afspraak: vertrek met eigen wagens (kostendelend rijden) om 8.30 u. op de Bist in Wilrijk.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen of laarzen, aan het weer aangepaste kledij, verrekijker en vogelgids, telescoop indien beschikbaar.

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33.63.09

Zondag 11 november - 10.00 u. wandeling in het Uilenbos te Hove

zoeken we 2x per jaar dit gebied. Een kans die je dus zeker niet mag laten schieten.

Afspraak: aan de ingang van het waterzuiveringsstation op de Lintsesteenweg te Hove om 10.00 u. (juist voor de modelhoeve een 2 km buiten Hove). Einde wandeling voorzien tegen 12.30 u. Vervoer van Wilrijk (Bist) naar Hove kan geregeld worden (gelieve contact op te nemen met Hugo).

Mee te brengen: laarzen zijn aan te raden in geval het veel zou geregend hebben. Verrekijker zeker meebrengen.

Leiding en gidsen: Gerda De Gheselle

Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

Hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zondag 18 november - 9.30 u. landschapswandeling Aartselaar-Kontich

Het gebied rond de Pannenhoeve gelegen op de grens van Aartselaar en Kontich is relatief goed bewaard en vertoont nog heel wat laat-middeleeuwse trekken. Vandaag wandelen we op de rand van de zandrug en de kleistreek en leren we je dit erg mooie en karakteristieke landschap "lezen en begrijpen". De eikendreven van de kasteeldomeinen, de vallei van de Edegemse beek, de middeleeuwse akkertjes van Pannenhoeve, de knotessen, de spontane begroeiing van de Vuile Plas te Kontich (een recent heraangelegd gebied), de kwelzones van de oude Scheldeduin, de akkertjes van Edegem... Kortom, een variatie aan landschapselementen op een voormiddagwandeling. Bovendien zijn de bladeren gevallen en de mais geoogst waardoor we een vrij zichtsveld hebben op dit ruime landschap, een ideale periode dus voor deze herfstwandeling. Bovendien verzekert ik je

dat je na deze excursie nooit meer op een zelfde manier door een landschap loopt !

Afspraak: we vertrekken op de parking van de sporthal/zwembad van Aartselaar (Kleistraat) om 9.30 u. en zijn na een interessante maar redelijk stevige wandeling hier na ongeveer 3 u. terug. Stevige stap schoenen en een paar geïnteresseerde "ogen" zijn aangewezen. Wandeling is natuurlijk ook geschikt voor kinderen.

Leiding: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

Hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zaterdag 24 november Behaag ... natuurlijk

Uitgebreide informatie betreffende deze organisatie kan u vinden op de pagina's 14, 15 & 16.

Zondag 2 december - 8.30 u. Vogelexcursie naar Zuid-Beveland en Veerse meer

Vandaag gaan we vogels kijken in een deel van Zeeland waar we bij excursies wel eens voorbij rijden maar waar we zelden op ontdekking gaan: Zuid-Beveland en het Veerse meer. Ook deze regio heeft heel wat mooie landschappen en vogelrijke plekken in petto; welke we bezoeken zal deels afhangen van de voorbereiding en de recente waarnemingen, maar we streven zoals

foto: Luc Van Schoor

steeds naar een gevarieerd programma qua natuurtypes, enkele korte wandelingen, een gezellig café voor de middagpauze, ... Vrijwel zeker aan bod komen: de Yerseke moer, oude reliëfrijke graslanden met zilt karakter die in het winterhalfjaar heel wat ganzen, eenden en roofvogels herbergen; de slikken langs de Oosterschelde (Kats, ...) die door steltlopers als foerageergebied gebruikt worden; de Middelpaten, die na het afsluiten van het Veerse meer een natuurbestemming kregen en waarvan de slikken, geulen en schorren zowel steltlopers, eendachtigen als roofvogels aantrekken.

Wat we in beeld krijgen valt bij vogels nooit te voorspellen, maar rond deze tijd van het jaar is de kans op een minder algemene soort zoals Roodhalsgans, Ruigpootbuizerd, ... zeker reëel.

Kom dit alles met ons ontdekken en beleven, ...een dagje Zeeland om niet te missen !

Afspraak: we vertrekken met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 8.30 u. op de Bist te Wilrijk. Einde rond 17.00 u. ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, aan het weer aangepaste kledij en schoeisel, verrekijker, vogelgids en telescoop indien beschikbaar.

Gids&leiding: Luc Van Schoor - 0494/336309

Rudy Van Cleuvenbergen - 03/4640557

Zaterdag 8 december Natuurpunt trefdag

Bij het samenstellen van dit nummer was er nog geen informatie beschikbaar. Graag verwijzen we naar de website:

www.natuurpunt.be

Zondag 16 december - 15.00 u. Twee witte werelden: zo verschillend, zo identiek

Een voordracht over Spitsbergen en Antarctica door Chantal Alenus, met foto's van haar echtgenoot Luc Oeyen.

Chantal postte op 4/01/2012 een postkaart in de meest zuidelijke brievenbus op aarde, op Antarctica,. Deze kaart bereikte Antwerpen pas in juni. Dit illustreert dat naar de polen reizen nog steeds niet evident is, zelfs niet voor een postkaart.

Wat volgt is geen strikt wetenschappelijke voordracht, en zij wordt niet gesponsord door een reisbureau.

Bioloog en natuurgids Chantal vertelt over haar ervaring als geïnformeerd toerist over twee reizen naar de polen. Zij vertelt op boeiende wijze over de verschillen en de gelijkenissen. Vooral

de avifauna, maar ook de geologie, de geschiedenis en anekdotes komen aan bod met als enig doel ons te laten meegenieten van deze wonderlijke reis en ons te wijzen op de kwetsbaarheid van het gebied.

Afspraak: om 15.00 u. in de zaal Legrelle (1ste verdieping) van het kasteel Steytelinck, Sint-Bavostraat, Wilrijk (vlak naast de kerk).

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48
(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Voordrachtgever: Chantal Alenus.

Vrijdag 21 december - 19.00 u.

Winterzonnewende op Fort 7

Afspraak: de wandeling vertrekt om 19.00 u. aan de 'Ijsvogel' op Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk (schuin tegenover nr. 75).

Mee te brengen: eventueel een zaklamp, fototoestel, voor de slapers: warme slaapzak en grondzeil.

Kosten (ter plaatse aan de leiding te betalen):

- € 9 voor drank, eten en hapjes.

- € 2 voor het ontbijt.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 - 0485/71 73 48

(GSM enkel op de dag zelf bereikbaar)

Woensdag 2 januari - 14.00 u.

Nieuwjaarswandeling op Fort 7

Om af te sluiten nog een kom soep, een kop koffie of thee.

De Fortgidsen leiden u rond.

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 39

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48

(GSM enkel bereikbaar op de dag zelf)

De winter begint, maar de dagen worden langer. Terug meer licht. Een goede reden om te feesten.

Eerst maken we een korte avondwandeling in het natuurreserveaat. Breng gerust een zaklamp of lantaarntje mee, want het is dan al donker. Bij de terugkomst aan de Ijsvogel zullen we ons kunnen verwarmen aan een laaiend vreugdevuur. De jenever en de hapjes zullen smaken. Onze echte honger stillen we daarna met gehaktkoek en kriekskes. Voor de vegetariërs wordt iets anders klaargemaakt.

Wie wil kan, als het weer het toelaat, mee blijven overnachten op de loskade met 's morgens een stevig ontbijt. Bij regen, sneeuw of hevig vriesweer gaan we echter veilig thuis slapen.

Kom ook, het zal plezant zijn!

Inschrijven voor 18 december bij Lucy is noodzakelijk.

Vermeld eventueel of je vegetarisch eet.

Na de succesvolle eerste editie van onze nieuwjaarswandeling met +/- 50 deelnemers hernemen we deze activiteit. Het is een gelegenheid om wensen uit te wisselen met bekenden en minder bekenden en te genieten van een rustige wandeling in een winters decor.

Afspraak: Om 14.00 u. aan de ingang van Fort 7, Legerstraat nr. 40 (schuin tegenover nr. 75) te Wilrijk. Einde van de wandeling rond 16.00 u. (afhankelijk van het weer).

foto: Sonja Van Kerckhove

Onze eerste dagexcursie naar Tholen wordt door insiders, niet ten onrechte, 'de jenevertocht' genoemd.

Zoals gebruikelijk toasten we nu ook weer op een nieuw en boeiend natuur(punt)jaar. Deze keer moet Rudy Vansevenant uitzonderlijk verstek geven, maar de andere Rudy is een prima vervanger/begeleider.

Traditiegetrouw bezoeken we op deze speurtocht natuurgebieden als Oesterdam, Schakerloo-, Scherpenisse- en Haafdenpolder, maar mogelijk ook Rammegors en andere gebieden die kunnen wisselen naargelang voorbereiding en weersomstandigheden.

Wie er vorige keren bij was weet dat de jenevertochten meestal mooie waarnemingen opleveren. Vorig jaar konden we o.a. Kleine zwanen, Grote zilverreiger en Ruigpootbuizerd waarnemen.

Zondag 6 januari - 8.30 u.

Nieuwjaar-Vogelexcursie ... of Jenevertocht

Zie daarvoor ook het sfeer- en humorvol verslag van Wim Roelant (Rantgroen 2012, nr. 42, blz. 27).

Mochten we, ondanks de opwarming van de aarde, dit jaar toch nog eens een echte ouderwetse vriesdag meemaken dan zullen ongetwijfeld weer heel wat wintergasten van de partij zijn: ganzen, eenden, roofvogels... En, als het geluk en de traditie zich doorzet, zien we op de Oesterdam, ondanks recente dijkversterkingen weer sneeuwgorzen en/of fratertjes.

's Middags zorgen we voor een gezellig cafeetje waar we naast een drankje ook een kom warme soep kunnen krijgen.

Zorg dat je erbij bent.... Graag tot dan!

Afspraak: om 8.30 u. op de Bist te Wilrijk; einde ter plaatse rond 17.00 u.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, stevig schoeisel en bij regenweer laarzen.

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Leiding: Rudy Van Cleuvenbergen - 03/464 05 57

Zondag 13 januari - 8.15 u. **Winterwandeling in de Bospolder** **en de Ekerse Putten**

Het is reeds van januari 2009 geleden dat we nog eens gewandeld hebben in de Bospolder. Dit reservaat was in 2002 het allereerste Vlaams natuurinrichtingsgebied waar o.a. plassen werden gegraven en twee kijkhutten gebouwd. In 2009 combineerden we deze wandeling met De Kuifeend en de Grote Kreek.

De Ekerse plassen worden in de winterperiode bezocht door duikeenden en andere watervogels want het zijn zeer grote en diepe waterplassen.

Zaterdag 19 januari - 20.00 u. **Winteravond "werk van eigen leden"** **de natuurgebieden van Namibië & Botswana**

Ieder jaar organiseren we een winteravond rond het werk van eigen leden en ieder jaar is het een knaller. We hopen dus vast en zeker deze traditie verder te zetten, ook dit jaar, met een mooie en gecombineerde winteravond rond de fascinerende natuurgebieden van Namibië en Botswana. Weinig gebieden spreken zo tot de verbeelding en zijn zo rijk aan fauna; van de steenwoestijnen, zandduinen en steppeservaten van Namibië tot de watergebonden natuur in Botswana. Vanavond vertrekken we aan de grens met Zuidafrika aan Oranjerivier gaan we verder via Fishers Canyon (de tweede grootste canyon ter wereld) naar Sossusvlei de wereldbekende grootse rosse zandduinen van Namibië (> 300 m!). Via het uitgestrekte steppeservaat van Etosha passeren we de grens met Botswana naar het unieke Okavanga gebied met zijn watergebonden fauna en eindigen we in het Olifantenreservaat van Tjobe aan de grens met Zimbabwe. Een reis

van zo een 3000 km op een avond met unieke beelden van gevarieerde landschappen, Baobads, verschillende antilopensoorten, olifanten, enz... Je zal echt verbaasd staan van de rijkdom van dit deel van Afrika dat afzonderlijk bezocht werd door Rudi en Martine Leemans en de familie Waeterschoot die vandaag hun beste beelden hebben samengelegd. Breng jezelf al maar in het Zuidafrikaanse ritme !

Deze winteravond gaat door in zaal Steytelinck, Sint Bavostraat 20 te Wilrijk, op het eerste verdiep. Er wordt een onkostenvergoeding van € 2,5 gevraagd.

Voordrachtgevers:

- Rudi Leemans Rudolf.Leemans@telenet.be

- Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

Hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zaterdag 26 januari - 10.00 u. **Vleermuistelling Fort 7**

Zoals ieder jaar tellen we de overwinterende vleermuizen op het Fort. Het Fort is zeker geen Vleermuizenparadijs maar behoort wel tot de forten die om deze reden een bijzonder beschermingsstatuut genieten vanwege de Europese Unie. Er wordt steeds op een gelijkaardige manier geteld, dit om de telgegevens over de jaren te kunnen vergelijken: zelfde periode, beperkte groep, zelfde aanpak van de telling. Gewoonlijk tellen we een 30 tal vleermuizen gespreid over een 5-tal soorten. Wie mee wil tellen dit jaar verwachten we op zaterdag 26 januari om 9.30 u. aan het Fort (ingang lokaal Ijsvogel, Legerstraat te Wilrijk). Warme kleding en een goede zaklamp inclusief een

stel reservebatterijen behoren tot de basisuitrusting vandaag. De telling duurt gewoonlijk tot 15.00 u. zodat ook een picknick noodzakelijk is. Sinds 2 jaar liggen ook de watergangen (afvoerkanalen bovenop het Fort) vrij. We plannen dan ook voor de liefhebbers om deze "als bijkomend toetje" te tellen van 15.00 u. tot 16.00 u. (voor de liefhebbers van smalle kruipgangen).

Voorinschrijving per mail (hugo.waeterschoot@scarlet.be) of telefoon (03/455 22 12) **is noodzakelijk** aangezien het aantal deelnemers strikt beperkt wordt.

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

Er beweegt heel wat rond Fort 7!

Terwijl de natuur zijn beste beentje voorzet en de beheerploeg weer volop op gang is met de beheerswerken van het najaar, is er achter de schermen heel wat te doen rond Fort 7.

Sinds 1999 is het grootste deel van het fort eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) maar wordt het beheerd door Natuurpunt, afdeling Zuidrand. Zowel de eigenaar van het reservaat als de administratie verantwoordelijk voor het monument (minister Bourgeois) hebben deze zomer een belangrijk debat op gang gebracht.

Midden de zomer ontvingen we het verzoek van ANB waarbij ze voorstelden om het Fort in erfpacht over te dragen aan Natuurpunt voor een periode van 99 jaar. Op het eerste zicht een aanlokkelijk voorstel aangezien we daarmee ook de handen vrij hebben rond het conciergegebouw ware het niet dat de voorwaarden in de brief vermeld feitelijk alle plichten met betrekking tot het monument en zijn onderhoud bij Natuurpunt legt. Natuurlijk erkennen we het belang van het monument maar het onderhoud, laat staan het herstel, zijn zeker niet onze “core business” en gaat de mogelijkheden van onze afdeling ver te boven.

Bijna gelijktijdig ontvingen we een oproep van minister Bourgeois om de publieke toegankelijkheid van het monument (Fort 7) bespreekbaar te maken. Gesteund door Natuurpunt Mechelen hadden we hierover einde augustus een overleg met het kabinet en de Simon Stevin stichting op het Fort zelf. Het bezoek en de discussie waren verhelderend voor alle partijen en leidde tot volgende conclusies en voorstellen.

- De natuurbestemming van het Fort staat voorop, maar allen erkennen dat deze natuurwaarde er nooit kon zijn zonder de Erfgoedwaarde (het monument).
- Er is behoefte aan een geïntegreerde visie, een masterplan, voor het Fort, waarin een dynamisch evenwicht gezocht wordt tussen natuur, cultuur-historie, erfgoed, recreatie en educatie. Daarbij is het behoud van de authenticiteit gevormd door de interactie natuur-monument van de sites, essentieel. Herstel van de monumentwaarde naar de oorspronkelijke toestand wordt niet beoogd.
- Het Fort is door zijn bijzondere natuurwaarden en de veiligheidsproblematiek enkel onder begeleiding toegankelijk
- De veiligheid van de bezoekers is momenteel echter op verscheidene plaatsen niet meer gegarandeerd waardoor ook geleide bezoeken in het gedrang komen.
- Fort 7 vormt vanuit landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische invalshoek een geheel met de begraafplaats Schoonselhof (op zich zelf een beschermd monument). Fort 7, Schoonselhof en de omgeving van de Moerelei omvatten meer dan 100 ha, die de stad Antwerpen graag beter zou ontsluiten.
- De zuidrand van Antwerpen heeft op dit moment geen enkel bezoekerscentrum. Een hiaat, gezien de dichte bewoning van de streek en de honger van stedelingen naar natuur en groen. Beide monumenten en de insteek rond Natuur zouden een erg goed uitgangspunt kunnen vormen voor een bezoekerscentrum op het domein van Fort 7.

Allemaal mooie conclusies maar hoe komen we hiermee vooruit? Voor de uitwerking van een visie rond de erfgoedwaarde van het Fort in evenwicht met de natuur heeft Johan De Ridder vorig jaar een interessante uitgangsnota opgesteld. Met dit als achtergrond en op voorstel van Natuurpunt concludeerde het overleg de wenselijkheid om bij het kabinet verantwoordelijk voor het monument eerstdaags een project in te dienen met als bedoeling:

- een toestandsonderzoek vast te stellen om te bepalen welke werken er nodig zijn om op een veilige manier bezoekers te kunnen rondleiden op de site en uiteraard ook een kostenraming voor zulke werken uit te werken;
- een onderhoudsplan uit te werken om in te schatten welke bijkomende lopende onderhoudskosten eventueel na de instandhoudingswerken nodig zullen zijn om het fort in een veilige toestand te houden;
- een toegankelijkheidsanalyse om na te gaan hoe het Fort, geïntegreerd in zijn omgeving, toegankelijker kan worden gemaakt, wel wetende dat dit waarschijnlijk enkel onder begeleiding zal zijn. Hierbij willen we vooral nagaan hoe we de beleving van de site kunnen verbeteren waarbij voor Fort 7 gedacht wordt aan een bezoekerscentrum waar beide monumenten en de vervlechting met natuur aan bod zouden kunnen komen.

Het voorstel van Natuurpunt voorziet een voltijdse professionele coördinator voor dit project voor de periode van 1 jaar voor Fort 7 samen met het Fort van Walem dat recentelijk in beheer kwam van Natuurpunt en een gelijkaardige problematiek kent. Uiteindelijk doel is dat deze studieprojecten een goed inzicht geven van de mogelijkheden, noodzakelijke werken, benodigde investeringen en eventuele financieringsmogelijkheden voor zulk een uitdagend project. Helemaal niet zeker natuurlijk dat dit project nu reeds zal worden goedgekeurd maar de trein is wel op gang en we verwachten (hopen) dat deze niet meer zal stoppen voor er een nieuw station wordt bereikt!

We houden jullie via deze weg zeker en vast verder op de hoogte.

Hugo, Tuur, Erlend en Guido

Salamanders in de Vallei van de Kleine Struisbeek

Verleden week troffen we bij beheerwerken in Groen Neerland, midden in een pas gemaakte wei, een jonge Kleine watersalamander aan. Bij een wandeling gisteren zagen we 2 jongen, een Kleine watersalamander en een Alpenwatersalamander, midden op het Geitenpad! In beide gevallen waren zowel beheerders als wandelaars verrast: "Wat doet een salamandertje op het land? Leeft die niet in het water?" Vandaar dit artikeltje.

3 Soorten salamanders komen in 'onze' vallei voor: Alpenwatersalamander, Kamsalamander en Kleine watersalamander. De populatie wordt opgevolgd via een jaarlijkse monitoring. Daarbij worden in de periode mei-juni amfibiehuizen geplaatst in poelen -zonder vissen en minstens tot midden augustus waterhoudend. Het is tijdens die tellingen dat velen onder ons de salamanders opmerken -uiteraard in hun waterfase. In 2012 werden huizen geplaatst in 7 poelen. Op 5, 6, 7, 8 en 9 juni werd geteld. Op 3 locaties werden 24 Kamsalamanders waargenomen. Zie tabel.

	Locatie 1				Locatie 2				Locatie 3			
<i>datum</i>	<i>iuw.</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>larve</i>	<i>iuw.</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>larve</i>	<i>iuw.</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>larve</i>
5 juni 2012									1	2	2	0
6 juni 2012	0	0	2	0	0	0	1	5	0	0	1	0
7 juni 2012	0	0	2	4	0	0	0	0	0	2	2	0
8 juni 2012	0	0	1	4	0	0	1	veel	0	2	3	0
9 juni 2012					0	0	1	5	0	1	0	0
Totaal:	0	0	5	8	0	0	3	veel	1	7	8	0

Er werden ook 72 Kleine watersalamanders geteld en 31 Alpenwatersalamanders, verspreid over 7 poelen. Hierna een beknopte beschrijving van de waargenomen soorten, overgenomen uit een brochure van Natuurpunt.

De Alpenwatersalamander is een middelgrote watersalamander die een totale lichaamslengte van 12 cm kan bereiken. Ze hebben een kenmerkende gele tot oranje-rode, ongevlekte buik en keel. Alpenwatersalamanders trekken vrij vroeg naar de paaipplaats: eind januari, begin februari kan deze soort al in het water worden aangetroffen. In de waterbiotoop zijn ze vooral 's morgens en 's avonds actief. Het grootste deel van de tijd brengen ze door op de bodem, niet in de waterkolom. De voortplanting vindt plaats tussen midden maart en juni, waarna het vrouwtje ongeveer 150 eitjes individueel verpakt in samengerolde bladeren van waterplanten. Adulte Alpenwatersalamanders verlaten als eerste van de inheemse watersalamanders de voortplantingsplas: tussen half mei en begin juni trekken de meeste terug naar de landbiotoop.

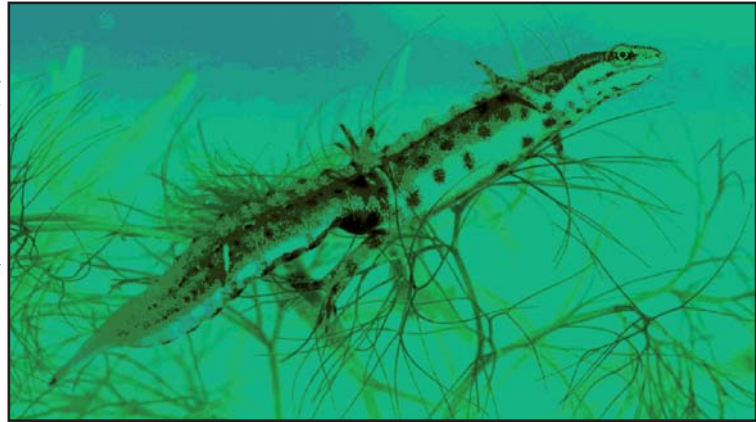

De Kamsalamander is de grootste inheemse watersalamander, tot 18 cm. Een grote, donker- tot zwartbruine salamander met een ruwe, korrelige huid en fijn witgespikkelde flanken en poten. De donkere keel wordt van de buik gescheiden door een duidelijke huidplooi en is wit gespikkeld. De buik is geel tot oranje-rood met een onregelmatig patroon van grote zwarte vlekken, vooral op de achterzijde van de buik. Dit vlekkenpatroon is per individu duidelijk verschillend. In de voortplantingstijd heeft het mannetje een forse, onregelmatig getande rugkam die ter hoogte van de staartwortel altijd duidelijk is gescheiden van de nauwelijks gekartelde, brede, vlezige staartkam. Volwassen exemplaren overwinteren op het land en trekken van begin maart tot mei naar de paaipplaats. Kamsalamanders verblijven vooral op de bodem van de poel en brengen slechts weinig tijd door in de waterkolom. Na de paring -vanaf maart tot begin juni- zet het vrouwtje ongeveer 200 eitjes individueel af op ondergedoken bladeren van waterplanten. Een vrij grote, diepe wateroppervlakte met een vegetatieve bedekkingsgraad van 50 % lijkt ideaal.

Zo'n watervegetatie kan zich doorgaans maar ontwikkelen wanneer de poel niet of slechts in geringe mate wordt beschaduwd. Begin juli hebben de meeste adulten het water verlaten en eind augustus, begin september verlaten de meeste larven het water. Doordat de larven zo lang waterafhankelijk zijn, mogen geschikte voortplantingsplaatsen in de zomer dus niet uitdrogen. De Kamsalamander is een laaglandsoort en heeft een voorkeur voor kleinschalige landschappen. Struikgewas en open bos in de nabijheid van het voortplantingswater zijn een noodzaak. Vochtig, extensief beheerd weiland, omgeven door kleine landschapselementen, maakt een belangrijk deel uit van de landbiotoop.

De Kleine watersalamander is een middelgrote soort waarbij de adulten tussen 6,5 en 11 cm kunnen worden. Mannetjes hebben een kenmerkende koptekening met vijf tot zeven zwartbruine lengtestrepen. De bovenzijde is doorgaans donker bruingroen gekleurd en markant getekend door een aantal zwartbruine vlekken die vaak in rijen gerangschikt staan. Ook de roomwitte keel vertoont een opvallend vlekkenpatroon. De buik is gevlekt en heeft in het midden een helder donkergele tot oranje-rode band. Tijdens de paartijd krijgen de mannetjes een hoge, gekartelde vlezige rugkam. Kleine watersalamanders verblijven het grootste deel van het jaar op het land en begeven zich naar de waterbiotoop in het vroege voorjaar, vaak zelfs al vanaf half februari. Zonbeschenen poellocaties in een (half)open, kleinschalig weidelandschap lijken best te scoren. De paartijd situeert zich gemiddeld tussen begin maart en half mei, waarna het vrouwtje gedurende een periode van verschillende weken 200 tot 300 eitjes individueel afzet. In juni verlaten de meeste adulten het water en blijven ze op het land tot het volgende voorjaar. Ook de Kleine watersalamander heeft nood aan een rijke watervegetatie.

Fort 7 nieuws

Het broedseizoen is al een tijd voorbij en ook dit jaar moeten we vaststellen dat de Fuut geen broedvogel meer is op het Fort. Tot een vijftal jaar geleden waren er soms tot 3 bezette nesten die veelal resultaat gaven. Naar de reden waarom deze mooie vogel het hier laat afweten kunnen we slechts gissen.

Maar niettegenstaande de vorige strenge winter heeft de IJsvogel vermoedelijk hier wél jongen groot gebracht. In juli en augustus werd deze schitterende vogel regelmatig gezien op diverse plaatsen langs het vestingwater van het domein.

Ook de Kerkuil is vermoedelijke broedvogel. De oude Fortgebouwen bieden zeker plaats aan deze mysterieuze uilensoort om te nestelen. De soort werd reeds opgemerkt en braakballen werden gevonden. Naar de nestplaats wordt bewust niet gezocht om de vogel niet te verstoren.

Merkwaardig was het vinden van een dode Bunzing in de Tankweg. Het dier was haast volledig intact, alleen aan de snuit was er een wonde.

Wat planten betreft kunnen we melden dat de rietkraag het goed doet! De nodige werken worden uitgevoerd om een uitbreiding mogelijk te maken zodat in de toekomst typische rietvogels hier een plekje vinden op trek of misschien wel als broedvogel.

Tussen de rietkraag en de steile oever werd een amfibieënpoeltje gegraven waar we ook resultaat van verwachten.

De bremstruiken op het glacis zijn praktisch allemaal afgestorven omdat hun levenscyclus ten einde was. Jammer want bloeiende Brem vormde in het voorjaar een fleurige toets op deze helling.

© René Heylen

Achter en voor de loskade proberen we Brede lathyrus onder controle te krijgen. Het zijn wel planten met mooie bloemen maar het zijn expansieve soorten die een heel terrein kunnen inpalmen, kijk maar naar de Oude Landen te Ekeren.

De Japanse duizendknoop, nog zo'n agressieve soort, is zo goed als verdwenen dankzij regelmatige controle en direct ingrijpen. Op Groen Neerland en Hobokense Polder is de Japanse duizendknoop de nachtmerrie van de conservators!

Op Ground Zero is de enige nieuwkomer de Bonte wikke.

Het is op het Fort een voortdurende evolutie van planten en dieren. Boeiend om dit over een lange periode op te volgen!

Meer Biodiversiteit in je eigen tuin of terras, plant een streekeigen haag/plant!

Ook dit jaar promoot onze Natuurpuntafdeling de aanplant van groene streekeigen hagen, bomen en planten samen met de gemeentebesturen en milieudiensten van de stad Antwerpen, de gemeente Edegem en Hove. Deze Behaag..Natuurlijk-actie heeft de afgelopen 2 decennia bovendien ervoor gezorgd dat er vele kilometers natuurlijke haag werden aangeplant in onze streek. De hieronder verstrekte toelichting en nog veel meer kan je terugvinden op de speciale Natuurpuntwebsite rond de behaagactie: www.natuurpunt.be/behaag. Onze speciale dank gaat uit naar Guido Callaerts die deze acties coördineert.

Waarom streekeigen groen ?

Hagen, houtkanten en bomenrijen zijn in ons cultuurlandschap vaak de enige verbindingen tussen de overgebleven natuurrestanten. Ze overbruggen bebouwde zones (privé-tuinen) en landbouwgebieden en vormen groene linten ter vervanging van verdwenen struwelen en houtkanten. Tevens vormen ze kleine eilandjes van natuur in tuinen, waar insecten zoals vlinders en kevers, egels en vele lokale vogelsoorten een veilig plekje vinden. Bovendien kan iedereen zijn steentje (plantje) bijdragen en letterlijk betonnen muurtjes bedekken met groene streekeigen plantgoed of op een terrasje een klimplant voorzien. Ook zijn sommige heggensoorten cruciaal voor de voortplanting van bepaalde diersoorten, denk maar aan de Haagbeuk en de Meikever, de Knotwilg en het Steenuiltje, enz...

De actie promoot bovendien enkel streekeigen planten en bomen en poogt hierbij waar mogelijk ook autochtoon of oorspronkelijk inheems materiaal te gebruiken. Meer dan vorige jaren hebben we dit jaar aandacht geschonken aan inheems plantmateriaal. Een plantensoort is inheems als onze streek binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van deze soort ligt, en deze soort zich hier van nature uit spontaan voortplant. Streekeigen bomen en struiken zijn beter bestand tegen de grillen van ons klimaat en allerlei ziekten, ... Ze hebben natuurlijke evenwichten opgebouwd met vijanden (schimmels, insecten, ...). Kortom, de ideale biodiversiteitsaanvulling voor je tuin of terras.

Zoals ieder jaar bieden wij iedereen de mogelijkheid om vanaf september tot 26 oktober 2012 tegen sterk verlaagde prijzen streekeigen haagplanten, klimplanten en bomen aan te kopen via je gemeente of via de afdeling. In Hove en Edegem zijn ook nestkastjes en insectenkastjes te verkrijgen..

Welke planten worden aangeboden ?

Er worden dit jaar 12 haagplant pakketten, 3 klimplanten en 3 boomsoorten aangeboden. Met uitzondering van de Taxus is het plantgoed voor de hagen gemiddeld tussen 80 en 100 cm hoog. De prijzen van de pakketten liggen door de massale gezamenlijke aankoop veel lager dan de marktprijs, en het is bovendien zeer degelijk plantmateriaal, zoals vorige jaren. **Opgepast: Hove biedt geen beukenhaag aan.**

Pakket 1: Houtkant

Wie over voldoende ruimte beschikt (een strook van ongeveer 20 m lang en 3 m breed), kan zich aan een houtkant wagen. Het onderhoud is zeer beperkt: een kapbeurt om de 5 à 10 jaar. 12 planten: 6 soorten (zomereik, haagbeuk, winterlinde, zoete kers, vogelkers en lijsterbes), 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 6 €.

Pakket 2: Houtkant voor natte en moeilijke gronden

Een houtkant als pakket 1, maar met soorten die bestand zijn tegen een vochtige bodem. 6 soorten: zwarte els, grauwe wilg, schietwilg, boswilg, Gelderse roos en hazelaar. 12 planten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: 5 €.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag

Een echte omheiningshaag, waarvan je de hoogte makkelijk zelf kan bepalen. Deze haag wordt meestal 2 x per jaar gesnoeid: voor en na de zomer. Bloemen en bessen krijgen echter geen kans uit te groeien. 6 soorten: wilde liguster, veldesdoorn, olm (veldiep), rode kornoelje, haagbeuk en Gelderse roos. 24 planten, 4 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 12 €.

Pakket 4: Doornhaag

Ondoordringbare haag voor afscherming. Minimale snoei ! Mooie bloem- en vruchtvorming. 4 soorten: sleedoorn, eenstijlige meidoorn, egelantier, hondsroos. 24 planten: 4 soorten, 6 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 11 €.

Pakket 5: Bloesem- en bessenhaag

Een pakket met bloeiende en bessendragende struiken. Door minimale snoei in het najaar om de 2 jaar bloeien en vormen de struiken uitbundig vruchten, wat heel wat vogels aantrekt. Door de variatie in soorten is bloei verzekerd tot in de zomer. De haag kan naargelang het snoeiritme 1 à 2 m breed worden. 6 soorten: sleedoorn, eenstijlige meidoorn, Gelderse roos, rode kornoelje, sporkenhout en wilde kardinaalsmuts. 24 planten, 4 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: 12 €.

Pakket 6: Veldesdoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, erg geschikt als geschoren tuinafstering. Ondanks de naam heeft deze haag geen doornen of stekels. De veldesdoorn wordt ook wel Spaanse aak genoemd. Mooi fijn blad met opvallende herfstkleuren. Deze plant vraagt vrij humusrijke grond en is daarom geschikt voor onze streek. 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 12 €.

Pakket 7: Meidoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, erg geschikt als geschoren tuinafstering. Deze sterk doornige plant komt ook tot bloei, indien hij kortgeschoren gehouden wordt. De witte bloemen worden als nectarproducenten bezocht door veel insectensoorten. De rode bessen worden gegeten door allerlei vogelsoorten zoals onze wintergasten kramsvogel en koperwiek. Veel betere afscherming dan prikkeldraad of hek ! Soort: eenstijlige meidoorn - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 13 €.

Pakket 8: Sneukelbosje

Een bosje of een haag om van te smullen. Denk maar aan vlierbloesempannenkoeken, kornoeljesiroop, hazelnotenchocho en rozenbotelthee. 4 soorten: egelantier, gele kornoelje, vlier, hazelaar- 8 planten, 2 planten per soort. Prijs: 5 €.

Pakket 9: Vogelbosje

Dit minipakket is bedoeld voor wie geen haag wenst te planten, maar een hoekje vrij heeft

(zelfs op een terras) voor een klein bosje, een ideaal nestplaatsje voor vogels. 5 soorten: sleedoorn, eenstijlige meidoorn, Gelderse roos, rode kornoelje en sporkenhout. 5 planten, 1 plant per soort. Prijs: 3 €.

Pakket 10: Taxushaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren lage tuinafstering. Taxus is één van de enige inheemse naaldbomen die ook 's winters groen blijft. Hij groeit goed op zonnige tot beschaduwde plaatsen op vochtige, matig voedselrijke grond zoals in onze streek. De plantjes zijn 40 tot 60 cm hoog. Hou er rekening mee dat dit een zeer traag groeiende plant is. Voordeel is dan weer dat je weinig snoeiafval hebt (wordt opgehaald in vele gemeenten voor kankerbestrijdende medicijnen!). De plant is wel giftig. Soort: taxus - 10 planten. Goed voor 2,5 m. Prijs: 15 €.

Pakket 11: Haagbeukenhaag

Erg bekende boerenerfhaag, wordt meestal op 1,5 m geschoren, voor en na de zomer. Niet te verwarren met een haag van (rode) beuk. Blaadjes verkleuren bruin en blijven tot in de winter hangen. Waardplant van de meikever!

Soort: haagbeuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 16 €.

Pakket 12: Beukenhaag (wordt niet in Hove aangeboden!)

Het gaat hier om de natuurlijke groene variant. De cultuurvariëteit "rode beuk" bieden we niet aan. Bladeren iets wintervaster dan de haagbeuk. Soort: beuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 19 €.

Klimplanten

Dit jaar worden ook 3 klimplanten aangeboden. Ze worden in een kleine bloempot geleverd:

- **Bosrank** (zie foto) (*Clematis vitalba*): 4 € ,
- **Wilde kamperfoelie** (*Lonicera periclymenum*): 4 €
- **Hop** (*Humulus lupulus*): 4 €

Klimplanten zijn in. Ze groeien en bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken. Klimplanten hebben weinig grondoppervlak nodig en zijn uitermate geschikt als "tegeltuintje" op het voetpad. Klimplanten "wortelen" niet in de muur tenzij hij erg verweerd is. In de gemeenten van onze afdeling kan men tegeltuintjes maken maar u moet het wel eerst even melden aan de gemeentelijke diensten.

Bomen

Okkernoot of Walnoot (*Juglas regia*)

De okkernoot, ook wel gewone walnoot genoemd, wordt al vele eeuwen geplant vanwege de economische waarde van het hout en de goed smakende noten.

De boom kan een hoogte tot 30 m bereiken en kan meer dan 10 m breed worden. De boom vormt een ronde half open kroon en bij het ouder worden krijgt de grijze stam een diep gegroefde bast.

Ze vormt laddermerg in de twijgen. Het blad is oneven geveerd samengesteld. Mannelijke en vrouwelijke bloemen komen bij de walnoot aan dezelfde boom voor. De walnoot staat er ook voor bekend dat hij muggen verjaagt.

Mannelijke bloemen zijn in katjes verenigd. Vrouwelijke bloemen bevinden zich al of niet in trossen aan het einde van nieuwe scheuten, die in het voorjaar ontstaan uit de eindknop van de langloten en uit enkele daaronder gelegen knoppen. De walnoot is een windbestuiver.

De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 m hoogte. Ze worden geleverd met blote wortel. De hoogte is ongeveer 4 m. Er wordt een steunpaal van 2,5 m meegeleverd. Prijs: 36 €.

Kweepeer (*Cydonia oblonga*)

De kweepeer is een plant uit de rozenfamilie nauw verwant aan de appel, de peer en de lijsterbes, die oorspronkelijk uit het gebied rondom de Kaspische Zee komt. Het is een algemeen bekende vrucht vooral in de zuidelijke landen van Europa. Vroeger stond bij veel boerderijen een kweepeer. De boom kan 4-6 m hoog worden. De kweepeer bloeit in vergelijking met de appel en peer vrij laat, namelijk van mei tot in juni wat hem minder vorstgevoelig en betrouwbaarder maakt.

Kweeperen zijn rauw vrijwel niet te eten door het harde en zure vruchtvlees. Kweeperen worden echter verwerkt tot heerlijke compote, jam, marmelade, geleï, vruchtensap en taart wat goed gaat doordat kweeperen veel pectine bevatten. Het woord "marmelade", dat oorspronkelijk kweeperenjam betekent, ontleent zijn betekenis aan de Portugese naam van deze vrucht, marmelo.

De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 m hoogte. Ze worden geleverd met blote wortel. De hoogte is ongeveer 4 m. Er wordt een steunpaal van 2,5 m meegeleverd. Prijs: 36 €.

Knotwilg

De knotwilg is ideaal als je tuin wat vochtig is. Hij kan echt voor een uitdrogend effect zorgen. Bovendien kan je hem zo klein of zo groot laten worden als je dat wenst. Een mooie knotwilg bekom je door het aanplanten van een knotwilgpoot: een tak afgehakt van een andere knotwilg, ongeveer 2,5 m lang en 4 tot 6 cm doorsnede. Als deze poot een 60 cm diep wordt geplant zal hij uitgroeien tot een volwaardige (knot)wilg. Prijs: 3,00 €.

Hoe bestellen ?

In het informatieblad van de gemeente en op de website van jouw gemeente of bij de betreffende dienst vind je een bestelformulier. Hierop duid je aan welk(e) pakket(ten) je wenst. Dit formulier dient uiterlijk 26 oktober ter plaatse ingeleverd te worden. Let op: wijze van bestelling en betaling zijn niet bij alle gemeenten exact hetzelfde, zie hieronder). Op de website van behaag kan je hierover meer info vinden: www.natuurpunt.be/behag

Behaag ... natuurlijk

Je kan echter ook bestellen via de afdeling waarbij je dan je plantgoed dient af te halen te Wilrijk op Fort 7. Dit kan door onderstaand formulier in te vullen en ondertekend per kerende te bezorgen aan Guido Callaerts, Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk. Alternatief kan je het formulier downloaden van de website www.zuidrand.be en versturen aan callaertsguido@telenet.be. Gelijktijdig graag het verschuldigde bedrag storten op rekening nr. BE02-9799-7675-4740 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met vermelding van "Behaag Zuidrand Antwerpen", naam, en telefoonnummer.

Wanneer afhalen ?

De planten worden bedeed op zaterdag 24 november via de verschillende afhaaladressen in onze afdeling (zie hieronder). Bij de afhaling van je pakket(en) ontvang je tevens een plant- en onderhoudsbrochure om je haag, bosje, klimplant of boom in de beste omstandigheden te verzorgen en laten opgroeien en een beschrijving van het plantgoed.

Wilrijk

Contact: Guido Callaerts 03/828 11 03

Bestelling: via het e-loket op www.antwerpen.be/ecohuis (Behaagactie)

Bedeling: zaterdag 24 november van 10 tot 12 u, Fort 7 Legerstraat 40 (lokaal Natuurpunt)

Edegem

Contact: Dienst Planning en Inrichting, 03/289 21 31 of 03/289 21 21

Bestelling: op de Dienst Ruimtelijke Ordening en Milieu, Kontichstraat 48

Bedeling: zaterdag 24 november van 10 tot 12 uur, Hangar 44, Rogier Van der Weydenstraat t.o.v. OLVE (ingang langs de straatzijde).

Hove

Contact: milieu-ambtenaar Koen Boonen, 03/460 33 47

Bestelling: op de milieudienst, Geelhandlaan 1

Bedeling: zaterdag 27 november van 13 tot 15 u. Gemeentewerf, Fazantenlaan naast het containerpark

Bestelformulier Natuurpunt "Behaag .. Natuurlijk 2012"

Naam: Telefoon:
 Straat: E-mail:
 Postnummer: Gemeente:

Afhalen op 24 november van 10 tot 12 uur te Wilrijk Fort 7, Legerstraat 40 (lokaal Natuurpunt)

Bestelt volgende planten :

Per pakket	Prijs €	Aantal	Totaal	Per stuk	Prijs €	Aantal	Totaal
HAGEN				BOMEN			
1. Houtkant	6			Knotwilgpoot	3		
2. Houtkant natte gronden	5			Walnoot	36		
3. Geschoren haag	12			Kweeper	36		
4. Doornhaag	11						
5. Bloesem- en bessenhaag	12			KLIMPLANTEN			
6. Veldesdoornhaag	12			Bosrank	4		
7. Meidoornhaag	13			Kamperfoelie	4		
8. Sneukelbosjehaag	5			Hop	4		
9. Vogelbosje	3						
10. Taxushaag	15						
11. Haagbeukenhaag	16						
11. Beuk (groene variëteit)	19						
					Totaal :		

Bestelvoorwaarden:

Het bestelformulier moet voor 26 oktober verstuurd naar Guido Callaerts, Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk of via email naar callaertsguido@telenet.be

De betaling dient te gebeuren bij de bestelling op rekeningnummer BE02-9799-7675-4740 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, met vermelding van nummer pakket(en), aantal, e-mail en telefoonnummer.

Neem best een kopie van dit formulier zodat je de exacte bestelling, datum en afhaalplaats kent.

Datum en handtekening,

Weetjes over uilen (deel 2)

Herman Snoeck

Kerkuil (*Tyto alba*)

Vrouwtje: lengte 34-40 cm, gewicht tot 570 g
Mannetje: lengte 32-38 cm, gewicht tot 470 g
Spanwijdte: 95 cm (De spanwijdte is de afstand tussen de uiteinden van de opengespreide vleugels).
Levensduur: tot 15 jaar

De kerkuil komt nu vrij veel voor, maar eind van de jaren '70 stond hij nog op de Rode lijst van de met uitsterven bedreigde diersoorten in België. Dank zij de inzet van de Kerkuilwerkgroep (grootscheepse inventarisatie, ophangen van honderden speciale nestkasten, voedselaanbod in de onmiddellijke omgeving van broedplaatsen) zijn er nu weer meer dan 1000 broedparen in Vlaanderen. Voor Wallonië zijn geen globale cijfers gekend.

Kerkuilen zijn standvogels die oorspronkelijk nestelden op rotsen maar nu leven in open of half-open laaglandgebieden: cultuurland, steden, dorpen en landbouwgrond. 's Nachts gaan ze op jacht en ze vliegen daarbij vooral laag over de grond. Ze eten in hoofdzaak muizen of soms wel kikkers en ratten. Als er een rat- of muizenplaag is broeden ze twee keer per seizoen op 5 tot 15 eieren in boomholten, kerken, ruïnes, schuren, bijgebouwen en nestkasten op de naakte bodem of op een 'bedje' van wat stro of uiteengevallen braakballen.

Een kerkuil heeft een witte snavel, lange poten (bedekt met witte haren tot aan de tenen) en lange vleugels maar is vooral goed

herkenbaar aan zijn hartvormig wit gezicht met zwarte ogen. De rugzijde van de ondersoort *Tyto alba guttata* heeft een goudbruine tot leigrijze grondkleur en is gespikkeld. De onderzijde varieert van roestbruin tot wit en kan ook gespikkeld zijn. Over de slag- en armpennen en de staart lopen brede dwarsbanden (oranjebruin en grijs). De ondervleugels zijn lichtgekleurd en gespikkeld.

Bij de ondersoort *Tyto alba alba* (witte kerkuil) is de onderzijde volledig wit met kleine stippels en vlekken en de bovendelen zijn veel lichter (grijzer) van kleur.

Vroeger heeft de mens op kerkuilen gejaagd om hem op de poort van de schuur te spijkeren. Hij geloofde dat hij daarmee ongeluk kon verjagen.

Bosuil (*Strix aluco*)

Grootte: 37-43 cm, gewicht: ± 500 g
Spanwijdte: 95 cm
Levensduur: tot 21 jaar

De bosuil komt veel voor in allerlei soorten bossen in boomholten, in lanen met holle bomen, in stadsparken en op begraaf-

plaatsen. Hij heeft zich aangepast aan de mens en woont ook regelmatig in grote nestkasten of op zolders van gebouwen die in een bosrijke omgeving staan. Het is een dappere vogel die zelfs mensen aanvalt die te dicht bij zijn jongen komen en ze dan met uitwerpselen 'beschiet'.

Bosuilen zijn standvogels. Ze jagen 's nachts en eten zeer gevarieerd: amfibieën, grote insecten, kleine knaagdieren, reptielen, vissen en vogels. Uilenpaartjes blijven dikwijls altijd bij elkaar. Het vrouwtje broedt jaarlijks op 3-5 eieren, 2 legsels als er veel voedsel is.

Een bosuil heeft een grote, ronde kop, zwarte ogen en een zwart gespikkeld rossigbruin verenkleed. Brede afgeronde vleugels.

Oehoe (*Bubo bubo*)

Grootte: ± 70 cm, gewicht: ± 3 kg
Spanwijdte: 170-200 cm
Levensduur: tot 70 jaar

Biotoop: uitgestrekte gebieden o.a. bossen.

De oehoe is zeldzaam. Het is de grootste uil in Europa. Leeft solitair. Standvogel.

Oehoes bouwen geen nest. De 3 eieren worden gelegd in een spleet van een rotswand, een holle boom of in het verlaten nest van een andere prooivogel. Het oehoepaar blijft bij elkaar voor het leven. Ze eten bij voorkeur veldmuizen, konijnen en egels,

maar o.m. ook kikkers, hagedissen, vissen, insecten, ratten, vogels, vleermuizen, jonge vossen, andere kleine zoogdieren en zelfs dagroofvogels en andere uilen. Ze jagen 's nachts en in de schemering; de prooien worden op de grond of in volle vlucht gevangen.

Een oehoe heeft 6 cm lange oorpluimen en grote oranje ogen. De rossige borst is breed gestreept, de rug donkerder bruin met zwarte strepen.

Ransuil (*Asio otus*)

Grootte: 35-37 cm, gewicht: 210-330 g
Spanwijdte: 84-95 cm
Levensduur: 10-15 jaar

De ransuil komt veel voor en leeft bij voorkeur in naaldbossen met open terreinen. In onze streken zijn ransuilen standvogels,

rAntGroen - 18

die in de winter in groepjes bij elkaar in hun roestplaatsen rusten. Onderaan deze roestplaatsen liggen dan veel braakballen.

Ransuilen jagen in hoofdzaak op knaagdieren en rustende vogels als het donker is. De vrouwtjes broeden vooral in oude kraaien-nesten op 4-5 eieren terwijl het mannetje voor eten zorgt..

Boven de grote oranjegele ogen heeft een ransuil twee lange rechtopstaande oorpluimen. Hij is een onopvallende bosbewoner door zijn roestbruin verenpak met grijze en gele vlekjes.

Ruigpootuil (*Aegolius funereus*)

Grootte: ± 25 cm, gewicht: 100-160 g
Spanwijdte: ± 55 cm
Levensduur: 10-15 jaar

Biotoop: dichte bossen met kleine moerassen en open plekken. Nestelt in boomholten, vnl. die door de zwarte specht werden uitgehouwen, en ook in nestkasten. De ruigpootuil is zeldzaam.

©Harold Stiver

Standvogel. Nachtelijke jager, vnl. op knaagdieren, soms op zangvogeltjes. De leg bestaat uit 3-6 eieren.

Opvallend aan de ruigpootuil is zijn dikke kop met twee grote wenkbrauwen (waardoor hij er altijd wat verbaasd uitziet). Gele ogen. Bevederde poten.

Steenuil (*Athene noctua*)

Grootte: 21 tot 23 cm, gewicht: ± 150 g
Spanwijdte: ± 55 cm
Levensduur: tot 16 jaar

De steenuil komt veel voor. Hij leeft in halfopen landschappen: kleinschalige agrarische gebieden met kort gehouden weilanden (voor muizen en regenwormen), (knot)bomen, fruitbomen, schuurtjes (voor nestgelegenheid), heggen en houtwallen (om te schuilen).

Steenulen zijn **standvogels** en ze zijn erg plaatsgetrouw. Het zijn geen echte nachtvogels: ze jagen als de dag opkomt. Dat doen ze in de onmiddellijke omgeving van hun nest in een gebied van slechts 500 bij 500 m als dat voedselrijk is. Steenulen eten veel ongewervelden (regenwormen, kevers, rupsen, emelten, oorwormen, nachtvlinders, sprinkhanen) en als ze kunnen ook muizen, jonge ratten, mollen, vogels en soms ook kikkers. Ze loeren vanaf een paaltje, huppelen en rennen over de grond of jagen vanuit een lage vlucht. Ze vliegen in diepe bogen en maken geluid bij het vliegen.

Overdag houden ze zich verder schuil, maar ze worden ook gezien zonnend op daken, op paaltjes of andere uitkijkplekken.

De steenuil broedt op 2-6 witte ronde eieren in holen in knotwilgen of hoogstamboomgaarden, in boerenschuren of konijnenholen. Jonge steenulen zijn geslachtsrijp vanaf de eerste winter en de paartjes worden gevormd voor het leven. Het vrouwtje blijft in de nest en zorgt voor de jongen, het mannetje jaagt en brengt voedsel aan. Ieder jaar keren ze terug naar hetzelfde nest. De jongen zoeken een eigen territorium in een straal van 2 tot 10 km rond hun geboortenest.

Steenulen zijn gevoelig voor strenge winters. Soms worden ze verdrongen door de bosuil of belaagd door de steenmarter. Ze hebben te lijden door het verdwijnen van hoogstamboomgaarden en knotbomen, door een tekort aan prooien, door illegaal vangen, door het eten van vergiftigde muizen en ze zijn ook relatief vaak slachtoffer van het verkeer.

De steenuil is het symbool van de wijsheid: in de Griekse mythologie had Pallas Athena, de godin van de wijsheid, een steenuil als metgezel gekozen en zo werd dit uiltje haar symbool en vertegenwoordigde haar wijsheid.

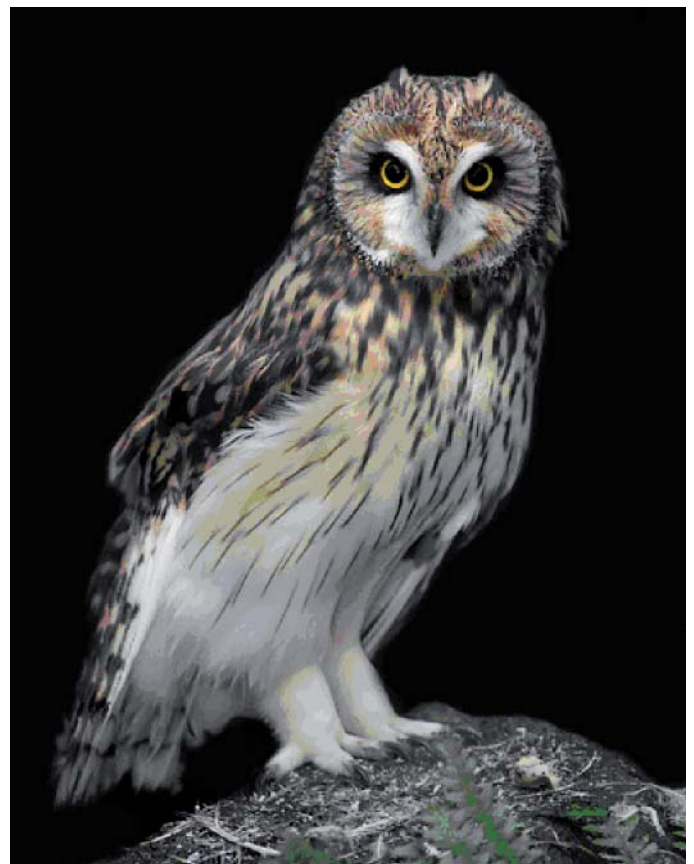
Velduil (*Asio flammeus*)

Grootte: 34-42 cm, gewicht: 200-475 g
Spanwijdte: 95-110 cm
Levensduur: tot 6 jaar

De velduil is een zeldzame en onregelmatige broedvogel (om de 3-4 jaar) in de Kempen en in Limburg. Hij staat op de Rode lijst.

Leefgebied: moerassen, graslanden en agrarisch cultuurland. De velduil is dagactief en een grondbewoner. Hij is de enige uil die een echt nest bouwt (van rietstengels of biezen), op de grond of op een lage tak.

Het vrouwtje broedt gewoonlijk op 4-8 eieren in een kuilte in een hoopje plantaardig materiaal of gewoon op de kale grond. Ze houdt het nest schoon: braakballen en prooiresten worden

verwijderd. Ze verdedigt haar jongen "met snavel en klauw" tegen al wie te dicht bij haar jongen komt. Ze valt aan, ook als het een mens is. Het mannetje zorgt voor voedsel.

Het zoeken naar prooi gebeurt vanuit de lucht en de velduil jaagt vooral op veldmuizen, soms ook spitsmuizen, woelratten, jonge konijnen of kleine grondvogels.

Velduilen trekken in de herfst in kleine groepen naar het zuiden. Velduilen uit Scandinavië kunnen in onze streken overwinteren, meestal steeds op dezelfde plaats, maar zijn ook doortrekkers.

De velduil heeft korte, weinig opvallende oorpluimen. De gele ogen zijn omgeven door een zwarte vlek in een wit gezicht. De buik is geelachtig tot wit. Rug en kop zijn licht geelbruin met dikke donkerbruine strepen waardoor hij weinig opvalt op de grond. Bevederde poten.

Een gewonde uil...

Breng een gewonde uil naar een opvangcentrum voor vogels. De lijst van vogelcentra vind je op de website www.vogelbescherming.be. Bescherm je handen.

Bedek de kop van de uil met een doek, dan zal hij zich minder hevig verzetten.

Plaats de vogel in een kartonnen doos (met gaten voor lucht).

Geef het dier wat vochtige stukjes rauw, ongezouten vlees bv. rundshart.

Spalk een gebroken vleugel nooit met kleefpleister want die krijg je er nadien niet meer af.

Neem een jonge vogel die uit het nest gevallen lijkt zeker niet mee. De ouders zullen het jong blijven voederen. Plaats het uils-kuiken eventueel een klein beetje verder onder een tak.

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Peeter De Coninckxweg 104, 1255 St.-Andries Brugge, 035/71 35 01

Eén vierkante meter natuur aan je raam

Eén vierkante meter nieuwe natuur per inwoner, ieder jaar opnieuw. Dat is de kern van wat Natuurpunt vraagt aan de lokale besturen die na de gemeenteraadsverkiezingen aan de macht komen.

Een maand voor de verkiezingen is het tijd om onze vraag voor meer lokale natuur nog eens extra in de verf te zetten. Daarom hebben we 3 topprioriteiten geselecteerd, die in elk bestuursakkoord opgenomen moeten worden.

1. Realiseer één vierkante meter nieuwe natuur per inwoner, ieder jaar opnieuw.
2. Voer één actieplan uit per soortengroep van de Rode Lijst.
3. Voorzie minstens € 3 per Natuurpuntlid in de gemeente voor de lokale afdeling.

Eén m² natuur: meer leven dan je denkt

Elke vierkante meter natuur is winst voor de inwoners van gemeenten en provincies. Want wees nu eerlijk, wie houdt niet van natuur? Door te investeren in natuur kan het nieuwe bestuur werken aan een gezonde en mooie gemeente voor de inwoners. De natuur zorgt voor een streek-eigen identiteit en levert tal van nieuwe recreatiemogelijkheden op. Het betekent ook proper water, zuivere lucht, minder schommelingen bij extreme temperaturen en een gratis verzekering tegen overstromingen.

Hang de affiche bij Natuur.blad op en win een elektrische fiets van Lampiris

Wil jij ook meer natuur in jouw buurt? Doe mee met de posteractie en win een elektrische fiets van groene energieleverancier Lampiris.

1. Hang de poster die bij het volgende Natuur.blad zit op voor je raam, bij de bakker of op het prikbord op jouw werk.
2. Organiseer je eigen plakactie. Ga naar www.natuurpunt.be/vierkantemeter, druk de poster af en hang heel de buurt vol.
3. Neem een foto van jezelf samen met de poster en zet die op www.natuurpunt.be/vierkantemeter. Onder de deelnemers wordt een elektrische fiets van Lampiris verloot.

Meer weten over onze verkiezingsvoorstellen: www.natuurpunt.be/vierkantemeter of volg ons op Facebook en Twitter.

Schoenen met naam www.torfs.be

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 226). Als je de papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds. Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke

korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Vergeet ecologie niet in mobiliteitsdossiers

NAS vraagt aandacht voor unieke natuur van ringbermen

Niet zoveel Antwerpenaars weten het, maar de plaats waar de Antwerpse ring gelegen is, is een oude, afgesneden Scheldebocht. We spreken dus over een historisch natuurlandschap waarin zich -op en in de bermen van de snelweg- nog belangrijke natuurwaarden hebben weten te handhaven. Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS) vraagt aandacht voor deze natuur in de verschillende mobiliteitsplannen die momenteel op tafel liggen.

Tekst: Koen Van Keer

Levensbelangrijke verbinding

Ook planten en dieren verplaatsen zich. Dat is van levensbelang om nieuwe gebieden te kunnen bereiken en daar populaties te vormen, maar ook om de zogenaamde genetische diversiteit te vergroten en dus inteelt tegen te gaan. In Vlaanderen is het voor tal van organismen echter een enorm probleem om zich tussen geschikte biotopen te bewegen. Een recent Europees rapport meldt dat België het meest versnipperde natuurlandschap heeft van Europa. Vlaanderen doet het daarbij nog een pak slechter dan Wallonië. Niet moeilijk dus dat het voorzien van ecologische verbindingen tussen habitats als één van de allerbelangrijkste stappen in het redden van soorten en ecosystemen wordt gezien.

De bermen van de Antwerpse ring vormen zo'n levensader. Wie de kaart van Groot-Antwerpen bekijkt, ziet direct dat er geen enkele andere groene verbinding bestaat tussen de natuur aan de rand van de stad. Vlak tegen de ring verbinden de bermen bv. de Konijnenwei, het Nachtegalenpark, de Wolvenberg en het Rivierenhof, maar die plaatsen zijn op hun beurt natuurlijk weer verbonden met andere gebieden, iets verder weg van de stad, zoals Hobokense Polder, Bremweide, Ruggeveld en stukken van de fortengordel. Met het 'doorknippen' of verdwijnen van de ringbermen, verdwijnt dus meteen de ecologische verbinding tussen al deze gebieden. Met name soorten als Vos en Egel maken gebruik van deze groene corridor.

Het belang van de ringbermen als ecologische verbinding wordt algemeen erkend in zowat alle documenten die er toe doen, van het Antwerpse (Bovenlokaal Groenplan, synthesesnota Groene Singel) tot het Vlaamse niveau (Bermbeheersplan R1, Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), Biologische waarderingskaart).

Waardevolle biotoop

De ringbermen vormen daarnaast een unieke biotoop voor zeldzame planten. Ondermeer door de druk van de Schelde wordt in de bermen van de ring kwelwater naar buiten geperst. In die omstandigheden gedijen zogenaamde freatofyten of kwelminnende planten. Dat zijn soorten die praktisch uitsluitend groeien in de directe aanwezigheid van grondwater. Bovendien bezit de ring over vrijwel zijn gehele lengte het oorspronkelijke bodemprofiel van de Scheldemeander. In dat profiel komen zowel de beroemde Merksemse zanden (waarin fossiele walvissen werden aangetroffen) als kalkhoudende klei aan de oppervlakte. Die bodems herbergen natuurlijk elk hun bijbehorende fauna en flora en we kunnen dus spreken van een landschap met een waardevolle biodiversiteit.

Aandacht!

Natuurpunt Antwerpen Stad neemt geen politieke standpunten in, ook niet in de discussies die al een hele tijd woeden rond de verschillende voorgestelde mobiliteitstracés. Wel acht zij het noodzakelijk om de ecologische component in het debat over de ring te brengen, een component die daar tot nu toe opvallend verwaarloosd is gebleven. Wij vragen dus aandacht voor de cruciale natuurwaarden die de bermen van de Antwerpse ring vertegenwoordigen en dringen er bij de verschillende indieners van technische plannen

op aan, om dit element mee in rekening te brengen, ook in overkapings-scenario's. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat de aanwezige natuur niet zondermeer te compenseren is door 'eender welk nieuw groen'. De Milieu Effecten Rapportage (MER) die op dit moment plaatsvindt dient de natuureffecten van de verschillende tracés dan ook in hun volle gewicht mee te nemen.

Fotobijschriften:

- *De Egel: één van de diersoorten die gebruik maakt van de ringbermen om zich te verplaatsen (foto: Daniël Wybo)*
- *Zicht op een stukje van de rijke ringbermen (foto: Johan Wyckmans)*
- *Een vossenwelp: de Vos houdt als bejager van konijnen en muizen de populaties enigszins binnen de perken (foto: Martin Steenhaut)*
- *Gele luzernevlinder was een algemene verschijning op de Konijnenwei (foto: Luc Stulens)*

De oude kleiput Meivis wordt dan toch niet vol gestort

Op 5 juli 2012 heeft de Antwerpse deputatie geweigerd toestemming te geven aan de aannemer om de kleiput aan de Wilsonweg in Edegem op te vullen. Die was ontstaan met de afgravingen van de bodemlaag door de toenmalige steenbakkerijen, Meivis. Deze vijver is 6588 m² groot, met een diepte variërend van 7,5 meter tot 10,5 meter.

Zoals gesteld in de rAntGroen van het tweede kwartaal, hadden wij als Natuurpunt Zuidrand een bezwaarschrift ingediend bij de aanvraag tot milieuvergunning klasse 1, aangevraagd door Beeck-Velden NV. Hiervoor zou naar schatting 55000 kubieke meter grond aangevoerd worden.

In het totaal werden er 64 bezwaarschriften ingediend:

- de buurtbewoners vreesden voor bijkomende verkeershinder en een ongunstig impact op de reeds aanwezige natuur.
- maar zeker ook de ongunstige adviezen van ANB (Agentschap Natuur en Bos), departement RO (Ruimtelijke Ordening), Woonbeleid en Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid hebben geleid tot die beslissing. De opvulling van de vijver is onverenigbaar met de ecologische draagkracht van het gebied. Het is het paradijs van ondermeer de IJsvogel en de Dodaar en heeft zo ook zijn typische vegetatie (elzen- en wilgenbroek en mogelijkjs glanshavergrasland).

Al deze ongunstige adviezen werden bijgetreden door de provinciale milieuvergunningscommissie, waarbij de Antwerpse deputatie de milieuvergunning heeft geweigerd op 5 juli 2012.

**Weekend Virionval
16&17 juni - 8 dlnm
Leiding: Hugo Waeterschoot
Verslag: Monique Truyen**

Omwillen van een tragisch familiegebeuren waren we slechts met acht gegadigden om de vallei van Virion te verkennen. Iedereen was stipt op de afspraak. Onder het motto "er zijn overal winkels" mochten we eerst in Wilrijk en later in Nismes wachten op "een hongerige" die pas laat tot het inzicht gekomen was dat een picknick nodig was. Met een "mand vol proviand" trokken we op pad naar de Viroinvlei midden in de kalkstreek. "In het zuidoosten blijft het nagenoeg de hele dag regenachtig" werd voorspeld en dat was ook precies wat we kregen. Regen op kalksteen maakte ons pad "slippery". We stootten op een hazelworm die een regenworm belaagde of was het omgekeerd? Boven op de ... was het uitzicht grijs en mistig. Om schapen te laten grazen had men een schrikdraad geplaatst die ons af en toe de weg afsneed. Waar we vorige keren zonnende hagedissen konden bewonderen vonden we nu "donkere natte stenen". Op de Tienne Bieumont langs de "Rue des orchidées" speurden we naar ..., hoe kan het ook anders, ..., orchideeën. We vonden er slechts enkele Hommelorchissen, maar wel erg mooie. Naar Bloedooievaarsbek moesten we evenwel niet zoeken. De hele helling was getooid met deze mooie bloemen die samen met een straaltje zon een

prachtig plaatje vormden. We verkenden de omgeving verder en troffen nog enkele mooie exemplaren Gamanderbremraap aan.

Onze lunch gebruikten we in echte picknickstijl in het mooi aangelegde park van Nismes dat werd voorzien van allerlei interactieve waterspeeltuigen, heel origineel en avontuurlijk. Gelukkig bleef het droog tijdens onze picknick. We konden nog verschillende varen leren onderscheiden ... en enkele Vrouweschoentjes, welliswaar aangeplant in een perkje.

Daarna trokken we naar onze wagens en maakten een korte verplaatsing naar de Fonderie des chiens waar de flora erg uitbundig was. Klein vingerhoedskruid, Duitse andoorn en Wilde venkel waren maar enkele voorbeelden. Opeens hoorden we een Grijskopspecht in duel met een koppel Zwarte spechten? Op haar i-pod kon Jeanine de roep laten horen waarop de Grijskopspecht antwoordde. We hoorden dus een Grijskopspecht en zagen een koppel Zwarte spechten. We vervolgden onze weg en bereikten met een grote boog opnieuw de Fonderie des chiens. Deze diepten zouden veroorzaakt zijn door het instorten van open mijnen waar naar ijzererts gedolven werd. Langsheen deze putten op het steilste deel van de helling werden we verrast met enkele mooie waarnemingen van de Bruinrode wespenorchis en grote getalen Muggenorchissen die op het hoogtepunt van hun bloei stonden.

Na een korte stop voor een mooie vindplaats van de Wilde weit bereikten we het hotelletje en was het tijd om aan tafel te gaan om meteen "brandnetelsoep" te proeven. Toch wel origineel en met algemene goedkeuring! Als dessert had Hugo nog meer voor ons in petto.

Op onze valavondexcursie zagen we enkele reeën en een everzwijnmoeder met twee jongen. Hugo bracht ons verder naar een nabije steengroeve waar we het geluk hadden twee Oehoejongen te spotten. Terug in het "donkere" bos zagen we ook nog een glimwormpje. Wauw wat een avond en na zo'n dagje hadden we geen probleem om de slaap te vinden.

Na een stevig ontbijt trokken we de volgende morgen naar het Ardense bos. Haagbeuken en Eiken vormden de belangrijkste boomsoorten. De onderbegroeiing bestond uit Hengel, varen en andere zure flora. We maakten een mooie wandeling waarvan de terugweg gedeeltelijk de weg naar Compostella volgde, aangeduid door

het gekende schelpmotief. Het laatste stuk verliep precies op de breuklijn tussen zure Ardennen en Kalk zodat we een afwisselende flora kregen met o.a. Gele monnikskap, Zwarte rapunsel en Naaldvaren allemaal kalkplanten met er tussen soms echte zure stroken. In ons hotel kregen we een koude schotel als lunch. Omdat het nu wel een zonnige dag was had Hugo het bezoek aan de vlinderweide voor deze namiddag op het programma gezet. Eerst nog naar de aansluitende orchideeënvindplaats. Deze keer vonden we meer exemplaren en ook meer soorten waaronder de Bergnacht en Welriekende nachtorchis vlak naast elkaar (dat was pas didactisch). Daarna zwierven we over de vlinderwei en troffen er heel wat opmerkelijke soorten aan zoals de aardbeivlinder en meerdere parelmoervlinders. We eindigden met het mooie panorama op de vallei van de Viroin met in de verte de rookpluim van de stoomtrein.

Het avondmaal zouden we gebruiken in Philippeville. Niet in het restaurant dat Hugo voorhad, want gesloten, maar in een andere gelegenheid konden we bij een lekker avondmaal ons mooi gevuld weekend afronden.....

**De Liereman (vm)
Winkelsbroek & Grote Kaliebeek (nm)
zo. 01/07/2012 - 16 dlnm
Leiding: Tuur Wuyts
Gids: Dirk Segers
Verslag Eva Suls**

Op deze zonnige zondagvoormiddag werden we verwacht op de parking van het bezoekerscentrum De Liereman in Turnhout. Het landschap was bijzonder gevarieerd, van moerassig gebied tot dicht loofbos en prachtige weiden. Verschillende vogels zoals de kwartel, kuifmees, boomklever, zwarte specht en kleine gaai werden waargenomen. Ook bijzondere planten zijn er teruggevonden zoals fonteinkruid, wespenorchis, voederwikke, rankende helmbloem en wolfsfoot. Op het heerlijke terras van het bezoekerscentrum konden we onze boterhammen opeten. Na het middagmaal reden we door naar het Winkelsbroek & Grote Kaliebeek waar de gids Dirk Segers ons verwelkomde. Onverwacht mochten we plaatsnemen in een echte moerboot. Daar vertelde de gids ons over de geschiedenis van het gebied. In een zuurstofarm milieu werden plantenresten van mos, riet, zegge, bies en slangenwortel niet afgebroken, maar geconserveerd tot een natte turfmassa:

foto: Walter Van Spaendonck

moer of bagger. Het typische landschap met putten en broekbossen werd gevormd door eeuwenlange turfwinning. Door de hoge waterstand en de losse veenmassa kon men hier de turf niet steken, alleen baggeren of moeren. Alles moest binnen één dag met een houten of ijzeren moerschop zo diep mogelijk uitgeschept worden. Na jaren baggeren ontstonden er grote turfputten, je had een boot nodig om de overige moer te kunnen bergen, hij werd met een moerbeugel in de boot gehesen en daarna werd dit met een kruiwagen of kar afgevoerd. Eerst werden de plantenvezels verwijderd, daarna werd de gedroogde turf opgeslagen. De families konden zich opwarmen aan de turf die smeulde tot de ochtend, later werd turf vervangen door steenkool. We sloten deze interessante en mooie dag af met een drankje op een terrasje, waar we nog even konden nagenieten bij een gezellige babbel.

Maaswinkel (Mechelen a/d Maas)
zo. 08/07/2012 - 12 dlms.
Gids: Bertie Vanderlee
Leiding: Wim Vandeweyer
Verslag: Tuur Wuyts

Vm.: Poelen- en struwelengebied.

Deze "uiterwaard" is een overstromingsgebied van de Maas. Het reservaatgedeelte bedraagt 280 ha en maakt deel uit van de circa 2000 ha uiterwaarden langsheen de Grensmaas. Het reservaat wordt beheerd door NP Maasmechelen. Eén van de grote troeven van het gebied is de aanwezigheid van een flinke populatie Boomkikkers. In het voorjaar werden op één avond max. 150 roepende mannetjes geteld wat toch wel indrukwekkend is. De Boomkikkers verlangen braamstruweel vlakbij poelen met helder water. Het voorkomen van deze bedreigde amfibieënsoort gaf de doorslag om Maaswinkel als reservaat te erkennen.

In één van de poelen groeit Watergentiaan, een plant met gele bloemen. Na het reservaat-gedeelte, waar ook een oude hoogstamboomgaard gelegen is, wandelden we langs landbouwwegen met toch wel opmerkelijke bermenplanten zoals Beemdkroon, Herik, Stalkaars, Zwarte toorts en de aromatisch ruikende Marjolein. De gids toonde ons in een houtkant de Wegedoorn. Deze struik vindt men niet veel meer. Deze houtkanten

zijn reeds zeer oud maar jammer genoeg zijn er reeds vele verdwenen. Een eenzame Wijngaardslak op de weg wordt bekeken. Boven de Maasoever en de rivier vlogen Gier- en Oeverzwaluwen. 's Middags werden de boterhammen verorberd in een café te Maasmechelen. Nadien moesten we even de auto in voor namiddagwandeling.
Nm.: Maasbempter Greend
Een ander deel van het reservaat is de rustig gelegen Maasbempter Greend. Het is hier een meer open landschap langsheen een oude grindwinningput die nu vol water staat. Heel wat inrichtingswerken werden uitgevoerd door er een zacht

glooiende helling en talloze ondiepe plas-
sen aan te leggen. Een rijke vegetatie is het resultaat met o.a. Moeras-melkdistel, Poelruit, Rode ogentroost, Penningkruid, Rode waterereprijs, Kruisdistel (typisch voor de Maasvallei en de kust), Zeepkruid, Vijfdeelig kaasjeskruid, Brunel en de Blaartrekkende boterbloem. De Tuinfluiter liet zich horen en verder Fuut op het water, Witgatje, Kleine mantelmeeuw, Vissdiefje en Buizerd in de lucht. Bertie toonde ons aan de rand van de plas 2 beverburchten. Het was een gevarieerde dag in een gebied dat we nog niet kenden. De gids en ook Wim die de contacten legde en de reisweg uitstippelde bezorgden ons een boeiende uitstap!

Nagekomen bericht:

Lieve Deceuninck meldt dat de gevonden kleine witte paddenstoeltjes op halfvergane essenbladnerven van het vorige jaar de vruchtlichamen zijn van *Hymenoscyphus pseudoalbidus*. Deze parasiet veroorzaakt de essenziekte en is maar microscopisch te onderscheiden van de saprofiet *Hymenoscyphus albidus* (Essenvlieskelkje).

Fortwandeling + Pinteling
zo15/07/2012 - 23 dlmm
Gids: Tuur Wuyts
Verslag Eva Suls

Ondanks de slechte weersvoorspelling was er toch een vrij talrijke opkomst namelijk 23 deelnemers. Enkele mensen hadden nog nooit het Fort bezocht en zullen na de wandeling wel aangenaam verrast geweest zijn, want het Fort staat er door de vele regen van de afgelopen week mooi en fris groen bij. Laarzen waren wel nodig, want het water heeft op sommige plaatsen nog nooit zo hoog gestaan tijdens deze

zomermaanden. Tuur heeft ons opnieuw kennis laten maken met de mooie planten/struiken en bomen in Fort 7. Door de hevige regen en onweer werd met algemeen goedkeuren van de groep de wandeling een beetje ingekort. Na deze prachtige wandeling kon iedereen zijn kledij wat laten drogen en een praatje maken in de IJSVOGEL met een heerlijk drankje zoals de Gageleer. Bedankt Tuur voor deze aangename zondagmiddag!

Rondje Pontje naar Duiveland

22 juli 2012 - 19 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: André De Mul

Verslag & foto: Kris Vos

Niet te geloven! Na al dat trieste zomerweer schijnt de zon vandaag! De 9de RondjePontje fietstocht starten we vandaag in St. Philipsland waar Luc en André voor een privé veertocht hebben gezorgd. Terwijl de eerste groep met de boot vertrekt geniet de andere groep van de vele Visdiefjes die broeden op de boeien in het piepkleine haventje. Zijn die boeien misschien zogenaamde Mosselzaad-invanginstallaties, MZI's (zie later). Totaal onverwacht moet tijdens onze overtocht de zonnecrème boven gehaald worden en de blote huid wordt grondig ingesmeerd. In Bruinisse (nisse= landtong) is van oudsher de mosselkweek een belangrijke bron van inkomsten.

Jaarlijks wordt begin juli de opening van het mosselseizoen gevierd met de drie dagen durende Visserijdagen. De vele gekleurde vlaggetjes aan de visserssloepen in het haventje getuigen nog van dit feestgebeuren.

Het mosselzaad voor de kweek wordt verzameld in de Waddenzee. De schade die hierdoor ontstaat aan fauna en flora op de bodem van de zee door de manier waarop dit zaad van de bodem geschraapt wordt laat mij even nadenken over het nuttigen van deze toch wel lekkernij. Maar er is hoop! Tegen 2020 hoopt men in Nederland vrij te zijn van bodemzaadvisserij door locaties voor MZI's te creëren. Lees meer hierover: <http://www.imares.wur.nl/NL/onderzoek/aquacultuur/mzi/> (noot van de verslaggeefster)

Op de veerboot horen we Regenwulp, zien Kleine Zilverreiger en Lepelaar. We fietsen langs het water naar Ouwerkerk. Meteen valt het paars op in de slikken. Lamsoor? Frans en Frank nemen een kijkje van dichtbij en bevestigen deze waarneming. Het is heerlijk fietsen langs het water en regelmatig stopt Luc om met de verrekijker wat vogels te bekijken. Zo bereiken we de

Caissons in Ouwerkerk. Hier lezen we een gedicht van Jorien Brugmans, 'voor Hedwige' uit 'Over vloed'. Het gaat over een rivier en over slikken en schorren, al weet ik niet of deze plaats iets te maken heeft met de onder water te zetten 'Hedwigepolder' dichterbij huis. De kreken van Ouwerkerk zijn een overblijfsel van de watersnoodramp van 1953. Door caissons (grote betonnen dozen om dammen te bouwen) werd het laatste dijkgat gesloten. Zo ontstond een mooi natuurgebied en dat lokt ons vandaag op deze zonnige dag natuurlijk veel meer..."Always look at the Bright side of live" nietwaar, en dus stellen we een bezoek aan het museum uit. Het krekengebied is een parel van het Nationaal Park Oosterschelde. "Weg van de Buitenlandse Pers", hoog van op de dijk, krijgen we een algemeen zicht op de inlagen en het krekengebied waar Grauwe ganzen, Lepelaars, Kleine zilverreiger gemakkelijk aan voedsel kunnen komen. Onderweg naar Zierikzee bewonderen we een overvliegend mannetje Bruine kiekendief. Ook voor onze hongerige magen hebben André en Luc een gezellig terrasje gevonden in Zierikzee waar we bij een pintje of een tasje koffie onze meegebrachte picknick mogen opeten. Jan krijgt hier nog de beloofde traktatie van Luc voor het juiste antwoord op de quizvraag. 'De Gekroonde suikerbiet' is inderdaad het café waar we onze bokes opeten. Na het eten wandelen we even langs de kade waar een voortvarende schipper ons al meteen wil ronselen voor een zeilexpeditie. Al is het voorstel met dit prachtige weer best verleidelijk...ons wacht nog heel wat pedalengetrapp. We vervolgen onze tocht naar Steenzwaam, een restant van een oude zee-engte tussen Schouwen en Duiveland. De zoute kwel in de bodem zorgt in de nabije graslanden voor zeekraal, zeeaster en andere zoutminnende planten midden in akkerland. Het natte gebied is erg in trek bij de vogels. Wij zien die dag Kluten. De

akkers in Zeeland vormen altijd een lust voor het oog. Onderweg naar Dreischor peddelen we vrolijk langs uitgebloeide vlasvelden en pas gemaaide hooivelden. Mooi die bloemrijke afgeboorde akkers! Dreischor is een ringdorpje, ontstaan op het einde van de 12de eeuw waar de huisjes gebouwd zijn rond een centraal punt waarop vaak een kerk staat en met eromheen een gracht. Zeldzaam mooi! Natuur vinden we ook in overvloed in het natuurreservaat Dijkwater. Wie zin heeft kan hier met Luc, onze immer deskundige gids, te voet een kijkje gaan nemen. Deze plek moet in het voorjaar een bloemenzee zijn. Wij hebben vooral oor naar een roofvogel die in het bos wegvliegt. Een Havik? Dit jaar zitten op deze plek 27 Geoorde futen waarvan wij er toch enkelen kunnen zien. We horen ook Kleine karekiet en aan de overkant, in tegenlicht helaas, zien we een Groenpootruiter. Een leuke afsluiter van de dag wacht ons in een heuse "theetuin": De Stokroos. Hier geniet eenieder naar eigen smaak van de huisgemaakte ijsjes, de vlierbloesemwijn, een lekker biertje of een heerlijk kopje koffie of thee. Bedankt André en Luc voor de voortreffelijke organisatie en dagvullend programma van deze 9de editie van Rondje Pontje die zeker de perfectie heeft bereikt. Bij leven en welzijn tot volgend jaar op de jubileumuitgave van deze leuke Zuidrandactiviteit!

Steltloperstocht in Zeeland

Zo 5 augustus 2012 - 29 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Rudy Vansevenant

Verslag: Pieter Vermeylen en

Hilde Vangrunderbeek

Het verslag van deze activiteit kan je in ons volgend nummer vinden.

Als voorsmaakje de foto's op blz. 27, gefotografeerd vanuit de vogelhut "De Keihoogte" op Noord-Beveland.

Boven: Oeverloper - onder: Kleine plevier © Rudy Vansevenant

Activiteitenkalender

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

7 oktober: herfstwandeling Wortel Kolonie

14 oktober: Hof ter Linden & Fort 7

***20 oktober: nacht van de duisternis**

21 oktober: paddenstoelenwandeling Schildehof-De Pont

28 oktober: geografisch arboretum van Tervuren

4 november: vogeltocht Linkeroever en Saeftinge

11 november: wandeling in het Uilenbos te Hove

18 november: landschapswandeling Aartselaar-Kontich

24 november: behaagactie

2 december: vogelexcursie naar Zuid-Beveland en Veerse meer

8 december: Natuurpunt trefdag

16 december: winternamiddag - twee witte werelden: zo verschillend, zo identiek

***21 december: winterzonnewende**

2 januari: Nieuwjaarswandeling op Fort 7

6 januari: Nieuwjaar-Vogelexcursie ... of Jenevertocht

13 januari: winterwandeling in de Bospolder en de Ekerse Putten

19 januari: winteravond "werk van eigen leden"

***26 januari: vleermuistelling Fort 7**

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen ontvangen we graag ten laatste op 15 november.